

Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa lubelskiego

Aleksandra Nizioł

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu

Streszczenie: W artykule podjęto próbę oceny zróżnicowania poziomu rozwoju gospodarczego powiatów województwa lubelskiego za pomocą miernika rozwoju gospodarczego – Hellwiga. Otrzymane wyniki wskazują na występowanie stosunkowo dużych różnic pomiędzy powiatami co może wynikać z tego, iż w tych najsłabszych występują bariery ograniczające wzrost. Powiaty te winny stać się podmiotami, uwzględniającej dotychczasowy poziom rozwoju, polityki regionalnej.

Wstęp

Istnienie powiatów jako jednostek terytorialnych w podziale terytorialnym kraju nie jest rzeczą nową. Po raz pierwszy wprowadzono powiaty w II połowie XIV wieku, gdy zastąpiono nimi kasztelanie. Powiaty funkcjonowały podczas zaboru pruskiego, w Wielkim Księstwie Poznańskim, jako odpowiednik niemieckiego terminu Kreis i w Polsce międzywojennej. W okresie Polskiej Rzeczypospolitej ludowej istniały do 1975 roku, kiedy to zlikwidowano duże województwa podzielone na powiaty, a wprowadzono 49 mniejszych województw. Podział na powiaty przywróciła reforma administracyjna, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999 roku. Zatem do podstawowej jednostki rozwoju lokalnego jaką jest gmina, dołączyła nowa jednostka – powiat, która spełnia funkcję uzupełniającą.

Podejmowanie i prowadzenie działań przez te jednostki terytorialne zależy od zrozumienia istoty i sensu rozwoju lokalnego, chęci działania w tym zakresie, wiedzy i pomysłowości władz lokalnych, zasobów umożliwiających rozwój, a w szczególności zgromadzenia środków finansowych, skupienia ludzi wokół idei rozwoju lokalnego, klimatu społecznego dla takiego rozwoju. Ważnym elementem jest efektywność działania struktur organizacyjnych rozwoju lokalnego.

Celem niniejszego artykułu jest syntetyczna ocena zróżnicowania poziomu rozwoju powiatów województwa lubelskiego, ze szczególnym uwzględnieniem czynników oraz barier wpływających na tempo rozwoju.

Potencjał i struktura gospodarcza województwa lubelskiego

Rys. 1. Podział administracyjny województwa lubelskiego według powiatów

Województwo lubelskie zajmuje powierzchnię 25155 km kw. co stanowi 12 proc. powierzchni kraju i daje mu trzecią pozycję wśród województw Polski. Lubelszczyznę zamieszkuje blisko 2,2 mln osób (5,8 proc. ludności kraju), w tym 1131 tys. kobiet i 1069 tys. mężczyzn. Region lubelski jest też słabo zurbanizowany, tylko 46,8 proc. ludności mieszka w miastach przy średniej krajowej – 61,9 proc.) i pod tym względem zajmuje 14 miejsce w Polsce. Porównując ten wskaźnik z danymi w momencie ostatniej reformy administracyjnej kraju tj. z 1999 roku, możemy zaobserwować, iż zwiększył się on zaledwie o 0,3 punktu procentowego.

Region lubelski położony jest wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych łączących zachodnią i wschodnią część kontynentu europejskiego. Pomimo tego województwo zaliczane jest do regionów peryferyjnych o niskiej atrakcyjności inwestycyjnej. Główną przyczyną tego stanu jest przede wszystkim słaba dostępność komunikacyjna.

Województwo lubelskie zaliczane jest do najsłabiej rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym w Polsce. Syntetycznym odzwierciedleniem potencjału gospodarczego województwa lubelskiego i jego miejsca w strukturze gospodarki kraju jest wielkość produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca. Wartość PKB na 1 mieszkańca wytworzona na obszarze województwa w 2005 roku wynosiła w 16,8 tys. zł stanowiło to 69% średniego poziomu dla Polski i 33,8% średniej UE. Wynik ten plasuje województwo na ostatnim miejscu zarówno w Polsce jak i w Europie. Udział województwa lubelskiego w tworzeniu krajowego PKB wyniósł zaledwie 4,0% i od kilku lat wskaźnik ten regularnie spada.

Region ma niekorzystnie ukształtowaną, policentryczną strukturę osadniczą, którą tworzy 41 miast i 4164 miejscowości wiejskich. Pod względem liczby miast województwo lubelskie zajmuje 13 pozycję w kraju (4,6% udziału krajowego). Jedno miasto obsługuje średnio 628 km² i jest to prawie dwukrotnie więcej niż średnio w kraju (357 km²). Rzadka sieć miejska związana jest z niskim wskaźnikiem urbanizacji. Z analizy struktury funkcjonalnej regionu wynika, że dominującą rolę pełni Lublin, który razem ze Świdnikiem stanowi rdzeń Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego (LOM). 365-tysięczna aglomeracja lubelska została zaliczona do jednego z dwunastu potencjalnych europoli, czyli europejskich ośrodków rozwoju. Położenie miasta, dziedzictwo historyczne, jak i potencjał naukowobadawczy a także fakt, iż Lublin odgrywa wiodącą rolę na terenie pogranicza z Białorusią i Ukrainą kwalifikuje go do rangi ośrodka metropolitalnego. Funkcję wspomagającą i uzupełniającą w stosunku do Lublina w rozwoju gospodarczym, społecznym i kulturalnym województwa pełniły były miasta wojewódzkie: Biała Podlaska, Chełm, Zamość oraz Puławy. Niska ranga pozostałych ośrodków miejskich w znacznym stopniu ogranicza możliwość rozwoju przedsiębiorczości i rynku pracy oraz wzrostu aktywności społecznej.

Charakterystyka powiatów

Pod względem administracyjnym województwo lubelskie dzieli się na: 20 powiatów ziemskich i 4 miasta na prawach powiatu oraz 213 gmin – 20 miejskich, 19 miejsko-wiejskich i 174 wiejskich. Zgodnie z klasyfikacją NUTS wydzielono trzy podregiony NUTS3: chełmsko-zamojski, białkopodlaski i lubelski.

Najbardziej rozwiniętym obszarem jest podregion lubelski ze stolicą województwa, w którym zamieszkuje ponad 53% ludności i w którym wytwarza się ponad 61% PKB. Podregion białsko-podlaski jest jednym z najsłabiej rozwiniętych obszarów w województwie i Polsce. Obszar ten należy do słabo zaludnionych i zurbanizowanych. Niewiele lepsza sytuacja występuje w podregionie chełmsko-zamojskim.

Tab. 1. Wybrane wskaźniki obrazujące zróżnicowanie wewnątrzregionalne wg stanu na 31.12.2006

podregion	Udział w liczbie ludności województwa	Wskaźnik urbanizacji	Udział podregionów w tworzeniu PKB w regionie	Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców	Przeciętne wynagrodzenie brutto w zł
białsko-podlaski	14,25	39,1	12,12	587	2074,52
chełmsko-zamojski	30,00	37,5	26,10	631	2096,50
lubelski	56,65	53,5	61,78	754	2398,34

Źródło: Rocznik statystyczny województw lubelskiego za 2006 rok

Pomiędzy powiatami występują znaczne różnice pod względem powierzchni, stosunków demograficznych i potencjału gospodarczego. Największą powierzchnię mają powiaty: bialski (2754 km kw.), zamojski (1871 km kw.), lubelski (1680 km kw.). Natomiast najmniejszą powierzchnię mają powiaty: świdnicki (468 km kw.), rycki (615 km kw.) i łęczyński (637 km kw.) oraz powiaty grodzkie: Zamość (30 km kw.), Chełm (35 km kw.), Biała Podlaska (49 km kw.) i Lublin (147 km kw.). Województwo jest słabo zaludnione – na 1 km kw. przypada 88 osób (w kraju – 122,1 osób); najsłabiej zaludnionym jest powiat włodawski (34 osoby/km kw.), najgęściej – powiat świdnicki (157 osób/km kw.).

Największy potencjał gospodarczy mierzony liczbą pracujących w gospodarce skoncentrowany jest w powiatach: lubelskim (37 700 osób), biłgorajskim (33 898 osób) zamojskim (33 100 osób) i puławskim (32 800 osób) natomiast najmniej osób pracujących jest w powiatach: włodawskim (10 500 osób), parczewskim (10 538 osób), ryckim (15 500 osób).

Metodologia oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa lubelskiego

Metody taksonomiczne bazujące na idei taksonomii wrocławskiej zostały opracowane w ośrodku statystycznym we Wrocławiu, którego jednym z twórców jest profesor Zdzisław Hellwig. Zaproponował on oryginalną metodę porządkowania liniowego obiektów w wielowymiarowej przestrzeni cech, nazwaną wielowymiarową analizą porównawczą. Metoda ta pozwala na ustalenie rankingu obiektów opisanych w wielowymiarowej przestrzeni cech, przy uwzględnieniu pewnych kryteriów porządkowania. Profesor Hellwig zdefiniował również tak ważne pojęcia jak: stymulanty i destymulanty oraz zaproponował dwa warianty metod: wzorcowe i bezwzorcowe. Profesor Hellwig w pracy pt. „Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach wielocechowych obiektów gospodarczych” definiuje ogólny wskaźnik syntetyczny. Na podstawie jego koncepcji powstało wiele prac, w których proponowano różne modyfikacje metod tworzenia zmiennych syntetycznych.

Według tej metody ocenę zróżnicowania poziomu rozwoju gospodarczego dokonuje się przy wykorzystaniu miernika rozwoju. Miernik rozwoju buduje się na podstawie wybranych cech opisujących ten rozwój. Wyboru dokonuje się korzystając z koncepcji dendrytu. W tym celu oblicza się współczynniki korelacji pomiędzy cechami. Zabiegiem pozwalającym wyselekcjonować z dendrytu cechy diagnostyczne jest wyznaczenie wartości krytycznej współczynnika korelacji na podstawie testu istotności według następującej formuły:

$$[1] \quad r^* = \sqrt{\frac{(t^*)^2}{n - 2 + (t^*)^2}}$$

Wartość krytyczna współczynnika korelacji przyjęta w założeniach pozwala na wyeliminowanie cech zbyt mocno ze sobą skorelowanych. W wyniku powyższej operacji otrzymuje się zbiór wskaźników diagnostycznych które są wykorzystywane w kolejnym etapach badania.

W pierwszej kolejności dokonuje się standaryzacji poszczególnych wskaźników, dzięki czemu stają się porównywalne. W metodzie Hellwiga [Hellwig, 1968] polega to na odjęciu od zmiennych (j) w powiecie i (x_{ij}) ich średnich arytmetycznych oraz podzieleniu otrzymanych różnic przez odchylenie standardowe cechy (j) (S_j). W wyniku tej procedury otrzymuje się wartości standaryzowane cechy (j) dla powiatu i (x_{ij}).

$$[2] \quad m_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j}$$

gdzie:

$$[3] \quad \bar{x}_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{ij}$$

$$[4] \quad s_j = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}$$

gdzie:

m_{ij} – zestandaryzowana wartość zmiennej diagnostycznej X_j w i -tym obiekcie.

Standaryzacja jest przekształceniem wyrównującym wariancje wszystkich zmiennych i sprowadzających je do jedności oraz średnie do zera. Powoduje to, że wszystkie zmienne mają jednakowe wagi, bez względu na ich pierwotne wariancje. Powyższe postępowanie zapewnia więc iż wszystkie przyjęte mierniki są porównywalne, co umożliwi ich sumowanie.

Następnie tworzy się abstrakcyjny obiekt tzw. wzorec rozwoju, opisany przez maksymalne realizacje zmiennych diagnostycznych :

$$[5] \quad m_{0j} = \max_i m_{ij} \quad j = 1, 2, \dots, k$$

Kolejno dla każdego obiektu badania wyznacza się odległość od wzorca rozwoju, która przyjmuje postać:

$$[6] \quad d_i = \sqrt{\sum_{j=1}^k (m_{ij} - m_{0j})^2} \quad i = 1, 2, \dots, n$$

Utworzona w powyższy sposób odległość d_i może być wykorzystana do porównania rozwoju zjawiska złożonego w wyróżnionych obiektach. Interpretacja odległości d_i jest następująca: im mniejszą wartość przyjmuje d_i , tym wyższy poziom rozwoju zjawiska złożonego osiągnął badany obiekt; tym bliżej jest wzorca rozwoju. W celu jej unormowania utworzonej miary syntetycznej d_i , a także w celu otrzymania takiej miary, której rosnące wartości świadczyłyby o rozwoju badanego zjawiska, dokonano konstrukcji tzw. względnej miary syntetycznej o postaci:

$$[7] \quad m_i = 1 - \frac{d_i}{d_0} \quad i = 1, 2, \dots, n$$

gdzie: $d_0 = \bar{d} + 2s_d$

przy czym: $\bar{d} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n d_i$

natomiast: $s_d = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (d_i - \bar{d})^2}$

Powstały w ten sposób syntetyczny miernik rozwoju m_i z prawdopodobieństwem bliskim jedności przyjmuje wartości z przedziału $[0; 1]$. Im wartość m_i jest bliższa jedności tym rozwój zjawiska w badanym obiekcie mniej różni się od modelowego opisanego za pomocą maksymalnych realizacji zmiennych diagnostycznych.

Wyniki badań

Rozwój społeczno-gospodarczy jest zjawiskiem złożonym, dlatego musi być opisany przez wiele cech (zmiennych), które uwzględniają wszystkie jego aspekty. W przeprowadzonych badaniach wymiar ekonomiczny opisano za pomocą miernika stanowiącego o wielkości dochodów budżetów powiatów i miast na prawach powiatów na 1 mieszkańca oraz nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw na 1 mieszkańca. Wskaźniki te dostarczają informacji o zamożności wybranych jednostek terytorialnych, możliwościach zaspokajania bieżących potrzeb mieszkańców jak i możliwościach inwestycyjnych. O poziomie uprzemysłowienia świadczy miernik produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 1000 mieszkańców jest uproszczonym wskaźnikiem skali przedsiębiorczości osób mieszkających na terenie powiatów. Istotnym wymiarem rozwoju ekonomicznego powiatów jest jego wielofunkcyjność, którą można zmierzyć udziałem procentowym osób utrzymujących się z pracy poza rolnictwem w liczbie ludności ogółem. Wskaźniki użyte do pomiaru rozwoju społecznego mierzone są także przez przyrost naturalny, saldo migracji, odsetek ludności miejskiej oraz stopę bezrobocia potraktowaną jako destymulanta. Do badania wykorzystano także wskaźnik standardu życia wyrażony długością sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej na 1000 mieszkańców a także ilością mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców. Rozwój przestrzenny mierzony jest gęstością dróg o twardej nawierzchni i gęstością zaludnienia, które świadczą o stopniu równomierności rozmieszczenia ludności i racjonalności wykorzystania przestrzeni.

Ocenę rozwoju gospodarczego powiatów województwa lubelskiego dokonano w oparciu o zestaw następujących cech-wskaźników dla 2006 roku.:

- X₁ - Dochody budżetu powiatów i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca,
- X₂ - Produkcja sprzedana przemysłu na jednego mieszkańca,
- X₃ - Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Rejestrze REGON na 1000 mieszkańców,
- X₄ - Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca,
- X₅ - Ilość pracujących w ogólnej liczbie ludności,
- X₆ - Udział % pracujących w rolnictwie w liczbie ludności ogółem,
- X₇ - Stopa bezrobocia,
- X₈ - Przyrost naturalny,
- X₉ - Gęstość zaludnienia,
- X₁₀ - Odsetek ludności miejskiej,
- X₁₁ - Saldo migracji na 1000 mieszkańców,
- X₁₂ - Długość sieci wodociągowej przypadającej na 1000 mieszkańców,
- X₁₃ - Długość sieci kanalizacyjnej na 1000 mieszkańców,
- X₁₄ - Gęstość dróg o twardej nawierzchni w km²,
- X₁₅ - Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców,

Obliczone poniżej statystyki wskazują na duże zróżnicowanie rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa lubelskiego.

Tab. 2. Statystyki podstawowe wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa lubelskiego

cechy/podstawowe statystyki	Średnia	Błąd standardowy	Mediana	Odchylenie standardowe	Kurtoza	Skośność	Zakres	Minimum	Maksimum	Współczynnik zmienności
X1	922,71	162,39	593,00	795,55	1,84	1,85	2629,00	309,00	2938,00	86,22
X2	4935,50	649,64	5023,50	3182,59	1,08	0,85	13221,00	0,00	13221,00	64,48
X3	6274,13	1498,57	5060,50	7341,47	20,53	4,39	37634,00	1953,00	39587,00	117,01
X4	903,63	152,64	683,50	747,79	8,91	2,68	3556,00	196,00	3752,00	82,75
X5	0,15	0,01	0,13	0,06	1,17	1,28	0,23	0,07	0,30	40,42
X6	51,00	4,73	41,05	23,19	0,23	1,20	73,60	24,80	98,40	45,47
X7	17,89	0,56	17,65	2,75	1,14	-0,34	12,00	10,70	22,70	15,36
X8	10,48	0,33	10,53	1,61	0,04	-0,14	6,31	7,21	13,52	15,33
X9	380,63	149,15	74,00	730,69	3,21	2,15	2365,00	32,00	2397,00	191,97
X10	41,44	5,98	31,20	29,28	0,51	1,26	93,80	6,20	100,00	70,65
X11	-2,66	0,79	-3,50	3,88	3,57	1,63	18,30	-8,70	9,60	-145,70
X12	9,20	0,81	9,69	3,98	-0,53	-0,65	12,81	1,57	14,38	43,30
X13	1,72	0,14	1,80	0,66	-0,11	-0,47	2,61	0,06	2,67	38,57
X14	382,67	45,15	356,10	221,19	-0,28	0,29	839,30	44,80	884,10	57,80
X15	1,82	0,21	1,50	1,05	1,30	1,39	3,90	0,40	4,30	57,70

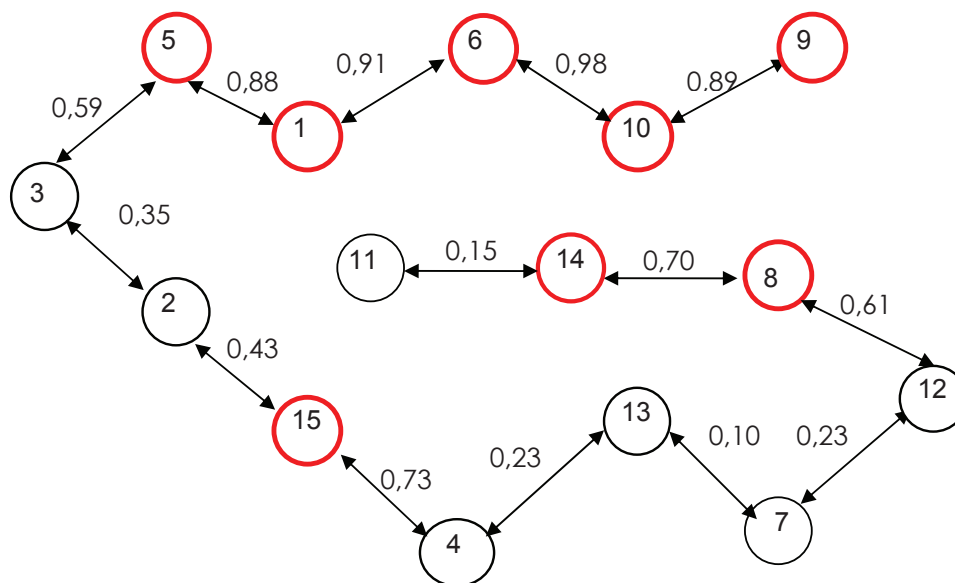
Źródło: Obliczenia własne

Zgodnie z procedurą zastosowanej metody cechy statystyczne przeanalizowano pod względem ich skorelowania. Macierz korelacji cech przedstawia tabela nr 3.

Tab. 3. Macierz korelacji cech wyjściowych

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅
X ₁	1,00	0,30	0,48	0,27	0,88	0,91	-0,14	-0,67	0,96	0,93	0,07	-0,78	0,22	-0,71	0,43
X ₂	0,30	1,00	0,35	-0,11	0,25	0,26	-0,40	-0,19	0,32	0,33	0,25	-0,42	-0,10	-0,23	0,19
X ₃	0,48	0,35	1,00	0,30	0,59	0,50	-0,64	-0,26	0,63	0,47	0,09	-0,50	-0,04	-0,21	0,45
X ₄	0,27	-0,11	0,30	1,00	0,43	0,48	-0,23	-0,63	0,28	0,39	-0,04	-0,21	0,23	-0,39	0,73
X ₅	0,88	0,25	0,59	0,43	1,00	0,88	-0,26	-0,63	0,87	0,84	0,00	-0,65	0,36	-0,56	0,54
X ₆	0,91	0,26	0,50	0,48	0,88	1,00	-0,16	-0,80	0,88	0,98	0,04	-0,80	0,31	-0,78	0,65
X ₇	-0,14	-0,40	-0,64	-0,23	-0,26	-0,16	1,00	0,20	-0,24	-0,10	-0,35	0,23	0,10	-0,07	-0,25
X ₈	-0,67	-0,19	-0,26	-0,63	-0,63	-0,80	0,20	1,00	-0,61	-0,78	-0,07	0,61	-0,20	0,70	-0,61
X ₉	0,96	0,32	0,63	0,28	0,87	0,88	-0,24	-0,61	1,00	0,89	0,15	-0,80	0,10	-0,64	0,49
X ₁₀	0,93	0,33	0,47	0,39	0,84	0,98	-0,10	-0,78	0,89	1,00	-0,01	-0,84	0,27	-0,82	0,57
X ₁₁	0,07	0,25	0,09	-0,04	0,00	0,04	-0,35	-0,07	0,15	-0,01	1,00	-0,09	-0,21	0,15	0,18
X ₁₂	-0,78	-0,42	-0,50	-0,21	-0,65	-0,80	0,23	0,61	-0,80	-0,84	-0,09	1,00	-0,02	0,57	-0,39
X ₁₃	0,22	-0,10	-0,04	0,23	0,36	0,31	0,10	-0,20	0,10	0,27	-0,21	-0,02	1,00	-0,21	0,05
X ₁₄	-0,71	-0,23	-0,21	-0,39	-0,56	-0,78	-0,07	0,70	-0,64	-0,82	0,15	0,57	-0,21	1,00	-0,50
X ₁₅	0,43	0,19	0,45	0,73	0,54	0,65	-0,25	-0,61	0,49	0,57	0,18	-0,39	0,05	-0,50	1,00

Korzystając z macierzy korelacji zbudowano dendryt przedstawiający najsilniejsze związki korelacyjne. Definiując wysoką korelację jako wartości wskaźników powyżej 0,520 (istotność na poziomie $\alpha=0,01$ $n=24$), cechy wybrane do dalszego badania to wskaźniki: X₂, X₃, X₄, X₇, X₁₁, X₁₂, X₁₃, X₁₄, X₁₅,

Rys. 2. Dendryt ilustrujący skorelowanie analizowanych cech określających rozwój społeczno-gospodarczy powiatów

Podsumowując tę część, do dalszego badania przyjęto następujące mierniki rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa lubelskiego:

- X₂ - Produkcja sprzedana przemysłu na jednego mieszkańca,
- X₃ - Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Rejestrze REGON na 1000
- X₄ - Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca,
- X₇ - Stopa bezrobocia,
- X₁₁ - Saldo migracji na 1000 mieszkańców,
- X₁₂ - Długość sieci wodociągowej przypadającej na 1000 mieszkańców,

- X_{13} - Długość sieci kanalizacyjnej na 1000 mieszkańców,
 X_{14} - Gęstość dróg o twardej nawierzchni w km²,
 X_{15} - Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców,

Kolejnym etapem jest porównanie wartości poszczególnych wskaźników, w metodzie Hellwiga uzyskuje się to przez standaryzację. Zabieg ten powoduje, że wszystkie zmienne mają jednakowe wagi, bez względu na ich pierwotne wariancje.

Tab. 4. Wskaźniki rozwoju gospodarczego powiatów województwa lubelskiego w 2006 roku

Wyszczególnienie	Wskaźnik m_i	wyszczególnienie	Wskaźnik m_i
Lublin	0,564	tomaszowski	0,229
puławski	0,414	lubelski	0,228
łęczyński	0,384	łukowski	0,226
Zamość	0,325	kraśnicki	0,226
świdnicki	0,309	janowski	0,209
Chełm	0,291	włodawski	0,208
Biała Podlaska	0,282	opolski	0,187
biłgorajski	0,281	parczewski	0,183
krasnostawski	0,264	chełmski	0,181
lubartowski	0,246	zamojski	0,180
radzyński	0,236	białski	0,165
rycki	0,230	hrubieszowski	0,117

Korzystając z obliczonych wskaźników rozwoju badaną populację podzielono na trzy grupy o równych przedziałach wskaźników:

Grupa I obejmuje jednostki o najwyższej wartości wskaźnika m_i mieszczące się w granicach od 0,564 do 0,415. Do tej grupy należy zaliczyć jedynie stolicę województwa: Lublin. Jednostkę tę możemy uznać za obszar względnie wysokiego poziomu rozwoju o czym świadczy fakt, iż osiągnęła ona wartość wskaźnika prawie pięciokrotnie wyższą od najniższej zaobserwowanej w populacji.

Grupa II charakteryzuje się wskaźnikami, przyjmującymi wartości z przedziału od 0,414 do 0,266. W jej skład wchodzi miasta na prawach powiatu: Chełm, Zamość, Biała Podlaska oraz 5 powiatów: puławski,łęczyński, biłgorajski, świdnicki, krasnostawski. Jednostki te obejmują powiaty o relatywnie wysokich wartościach wskaźnika rozwoju gospodarczego.

W Grupie III znalazły się powiaty o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego tj. chełmski, opolski, zamojski, parczewski, białski i hrubieszowski, charakteryzujące się wskaźnikami m_i od 0,265 do 0,117

Podsumowanie

Przeprowadzona ocena miała na celu ukazanie różnic w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów województwa lubelskiego. Rozwój lokalny może być rozpatrywany na wielu płaszczyznach, jednak w opracowaniu skoncentrowano się przede wszystkim na zagadnieniach uwzględniających aspekty gospodarcze. Charakterystyka i ocena rozwoju powiatów województwa lubelskiego wskazuje na duże zróżnicowanie jego poziomu, występowanie barier ograniczających wzrost i pilnych problemów do rozwiązania w najbliższej przyszłości. Konsekwencją tego jest również niższy poziom rozwoju województwa lubelskiego w stosunku do innych regionów kraju. Badania empiryczne dotyczące poziomu i zróżnicowania rozwoju powiatów województwa lubelskiego są niezbędne do oceny efektów działalności samorządów lokalnych, powinny one być pomocne przy wskazaniu pożądanych kierunków rozwoju regionalnego. Pokazują również zagrożenia uniemożliwiające równomierny i zrównoważony rozwój. Pomagają także rozpoznać wewnętrzne uwarunkowania rozwoju powiatów oraz ich potencjał endogeny.

Ocena rozwoju gospodarczego powiatów i sformułowane na tej podstawie wnioski mogą stanowić element kreowania odpowiedniej, zróżnicowanej pod względem struktur społeczno-gospodarczych polityki regionalnej.

Literatura

- HELLWIG Z. 1968: *Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na ich poziom rozwoju i strukturę wykwalifikowanych kadr*. Przegląd statystyczny nr 4.
- HELLWIG Z. 1980: *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach wielocechowych obiektów gospodarczych*. PWE, Warszawa.
- KOWERSKI M. 1983: *Kilka uwag na temat doboru zmiennych charakteryzujących poziom rozwoju gospodarczego województw*. Wiadomości Statystyczne nr 11.
- NOWAK E. 1990: *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*. PWE, Warszawa.
- POCIECHA J., PODOLEC B., SOKOŁOWSKI A., ZAJĄC K. 1988: *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-ekonomicznych*, PWN, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny województwa lubelskiego za 2006 rok.
- ZELIĄS A. 2000: *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*. AE Kraków.